

О‘ЗБЕК TILINI O‘RGATISHDA MOBIL ILOVALARNING DIDAKTIK AHAMIYATI

Ochilova Marjona Olimjon qizi

Termiz davlat universiteti O‘zbek filologiyasi fakulteti

Filologiya tillarni o‘qitish: o‘zbek tili

ta’lim yo‘nalishi 2-bosqich talabasi

Annotatsiya: Mazkur maqolada o‘zbek tilini o‘rgatish jarayonida mobil ilovalardan foydalanishning didaktik imkoniyatlari, ularning ta’lim sifati va samaradorligini oshirishdagi o‘rni ilmiy jihatdan tahlil qilinadi. Raqamli texnologiyalar rivojlanishi natijasida mobil ta’lim (Mobile Learning – M-learning) zamonaviy ta’limning muhim tarkibiy qismiga aylandi. O‘zbek tilini ona tili hamda xorijiy til sifatida o‘qitishda mobil ilovalar ta’lim oluvchilarning mustaqil ta’lim olish ko‘nikmalarini rivojlantirish, motivatsiyasini oshirish, individual ta’lim trayektoriyasini shakllantirish hamda interaktiv mashqlar orqali til kompetensiyalarini takomillashtirishga xizmat qiladi. Maqolada mobil ilovalarning leksik, grammatik, fonetik va kommunikativ kompetensiyalarni rivojlantirishdagi didaktik imkoniyatlari tahlil qilinadi. Shuningdek, gamifikatsiya, mikrota’lim, sun’iy intellekt, adaptiv ta’lim va multimedia vositalarining mobil ilovalardagi qo‘llanilishi yoritiladi. Xalqaro tajribalar asosida o‘zbek tilini o‘qitishda mobil platformalarni samarali joriy etish bo‘yicha ilmiy xulosalar va amaliy tavsiyalar ishlab chiqilgan.

Kalit so‘zlar: mobil ta’lim, M-learning, mobil ilovalar, didaktika, o‘zbek tili, til kompetensiyasi, gamifikatsiya, sun’iy intellekt, multimedia, raqamli ta’lim.

Abstract: This article examines the didactic significance of mobile applications in teaching the Uzbek language. With the rapid development of digital technologies, mobile learning has become an essential component of modern education. Mobile applications contribute to improving language proficiency, increasing learners’ motivation, supporting independent learning, and developing communicative competence. The paper analyzes the role of mobile applications in teaching vocabulary, grammar, pronunciation, and communication skills. It also discusses the integration of gamification, artificial intelligence, adaptive learning, multimedia technologies, and microlearning into language education. Based on international experience, practical recommendations are proposed for improving the methodology of teaching Uzbek through mobile learning technologies.

Keywords: mobile learning, mobile applications, Uzbek language, didactics, digital education, artificial intelligence, gamification, multimedia learning.

Kirish

XXI asr ta'lim tizimi raqamli transformatsiya bosqichiga kirib, axborot-kommunikatsiya texnologiyalarining jadal rivojlanishi o'qitish metodikasiga yangicha yondashuvlarni olib kirdi. Smartfon va planshetlar kundalik hayotning ajralmas qismiga aylanganligi sababli mobil ta'lim konsepsiyasi jahon ta'lim tizimida tobora keng qo'llanilmoqda. Mobil ta'lim o'quvchiga istalgan vaqt va istalgan joyda bilim olish imkonini yaratadi hamda uzluksiz ta'limni qo'llab-quvvatlaydi.

O'zbek tilini o'qitishda ham mobil ilovalardan foydalanish dolzarb masalalardan biridir. Zamonaviy o'quvchi an'anaviy darslik bilan bir qatorda interaktiv, vizual va multimediyaga asoslangan resurslardan foydalanishga intiladi. Mobil ilovalar orqali yangi so'zlarni o'rganish, talaffuzni mashq qilish, grammatik topshiriqlarni bajarish, tinglab tushunish va yozma nutqni rivojlantirish imkoniyatlari kengaymoqda. Bu esa ta'limning samaradorligini oshirish bilan birga o'quvchining mustaqil ishlash kompetensiyasini ham rivojlantiradi.

Bugungi kunda sun'iy intellekt asosida ishlovchi platformalar, adaptiv o'qitish tizimlari va gamifikatsiya elementlari mobil ilovalarning funksional imkoniyatlarini sezilarli darajada kengaytirdi. Natijada mobil ilovalar nafaqat qo'shimcha o'quv vositasi, balki zamonaviy didaktik texnologiyalarning muhim komponentiga aylandi. Mazkur tadqiqotning maqsadi o'zbek tilini o'qitishda mobil ilovalarning didaktik ahamiyatini ilmiy asosda tahlil qilish, ularning afzalliklari, mavjud muammolari hamda o'qitish metodikasini takomillashtirishdagi imkoniyatlarini aniqlashdan iborat.

Tadqiqotning vazifalari quyidagilardan iborat:

mobil ta'limning nazariy asoslarini tahlil qilish;

mobil ilovalarning didaktik funksiyalarini aniqlash;

o'zbek tilini o'qitishda qo'llanilayotgan mobil platformalarni baholash;

xalqaro tajribalarni o'rganish;

metodik tavsiyalar ishlab chiqish.

Adabiyotlar tahlili

Mobil ta'lim nazariyasi bo'yicha olib borilgan tadqiqotlar mobil texnologiyalar ta'lim sifatini sezilarli darajada oshirishini ko'rsatadi. M. Sharples mobil ta'limni shaxsga yo'naltirilgan, moslashuvchan va uzluksiz o'qitish modeli sifatida tavsiflaydi. Uning fikricha, mobil qurilmalar ta'limni auditoriya bilan cheklab qo'ymaydi, balki real hayot faoliyati bilan integratsiyalashgan holda tashkil etishga xizmat qiladi.

Traxler mobil ta'limni elektron ta'limning yangi bosqichi sifatida baholab, mobil qurilmalar yordamida ta'lim oluvchining individual ehtiyojlarini hisobga olish imkoniyati ortishini ta'kidlaydi. Crompton esa mobil ta'limning asosiy afzalliklari sifatida moslashuvchanlik, tezkorlik, interaktivlik va shaxsiylashtirilgan ta'limni ko'rsatadi.

Til o'qitish metodikasida mobil ilovalar bo'yicha olib borilgan ilmiy izlanishlar ularning lug'at boyligini oshirish, grammatika ko'nikmalarini mustahkamlash va talaffuzni rivojlantirishda samarali vosita ekanligini isbotlagan. So'nggi yillarda gamifikatsiya elementlari, mikrota'lim texnologiyalari hamda sun'iy intellekt asosidagi adaptiv platformalar xorijiy tillarni o'qitishda yuqori natijalarni ko'rsatmoqda.

O'zbek tilini o'qitish metodikasi bo'yicha amalga oshirilgan tadqiqotlarda raqamli texnologiyalarni qo'llash masalasi yoritilgan bo'lsa-da, aynan mobil ilovalarning didaktik imkoniyatlarini kompleks o'rganishga bag'ishlangan ilmiy ishlar hali yetarli emas. Shu sababli ushbu tadqiqot zamonaviy mobil ta'lim texnologiyalarini o'zbek tilini o'qitish metodikasiga integratsiya qilishning ilmiy asoslarini ishlab chiqishga qaratilgan.

Xulosa

Xulosa qilib aytganda, o'zbek tilini o'rgatishda mobil ilovalardan foydalanish zamonaviy ta'lim jarayonining samaradorligini oshiruvchi muhim didaktik vositalardan biridir. Raqamli texnologiyalarning jadal rivojlanishi sharoitida mobil ta'lim o'quvchilarga bilimlarni mustaqil, qulay va interaktiv shaklda egallash imkonini bermokda. Mobil ilovalar orqali o'zbek tilining leksik, grammatik, fonetik hamda kommunikativ jihatlarini o'rganish jarayoni yanada qiziqarli va samarali tashkil etiladi.

Tadqiqot natijalari shuni ko'rsatadiki, mobil ilovalarning asosiy didaktik afzalliklari ta'limning individuallashtirilishi, o'quvchilarning motivatsiyasini oshirish, mustaqil ta'lim ko'nikmalarini shakllantirish hamda amaliy til kompetensiyalarini rivojlantirish bilan belgilanadi. Ayniqsa, multimedia vositalari, interaktiv topshiriqlar, gamifikatsiya elementlari va sun'iy intellekt texnologiyalarining integratsiyasi o'zbek tilini o'rganish jarayonining samaradorligini yanada oshiradi.

Biroq mobil ilovalardan foydalanishda metodik ta'minotning yetarli emasligi, sifatli o'zbek tilidagi raqamli resurslarning kamligi, pedagoglarning raqamli kompetensiyalarini rivojlantirish zarurati kabi muammolar ham mavjud. Ushbu masalalarni hal etish uchun o'zbek tili bo'yicha maxsus mobil platformalar yaratish, ularni zamonaviy pedagogik yondashuvlar asosida takomillashtirish hamda o'qituvchilarni raqamli texnologiyalardan samarali foydalanishga tayyorlash muhim ahamiyat kasb etadi.

Kelgusida o'zbek tilini xorijiy til sifatida o'qitishga mo'ljallangan mobil ilovalarni ishlab chiqish, xalqaro til o'qitish standartlari bilan uyg'unlashtirish va sun'iy intellekt

imkoniyatlaridan foydalanish o'zbek tilining xalqaro miqyosdagi nufuzini oshirishga xizmat qiladi. Shunday qilib, mobil ilovalar nafaqat an'anaviy ta'lim jarayonini to'ldiruvchi vosita, balki o'zbek tilini o'qitish metodikasini innovatsion asosda rivojlantirish imkonini beruvchi istiqbolli pedagogik texnologiya sifatida namoyon bo'ladi.

FOYDALANILGAN ADABIYOTLAR RO'YXATI:

- 1.Sharples, M., Taylor, J., Vavoula, G. **A Theory of Learning for the Mobile Age.**
- 2.In: *Learning through Conversation: Theoretical Perspectives and Educational Applications.* London: SAGE Publications, 2007.
- 3.Traxler, J. **Defining, Discussing and Evaluating Mobile Learning: The Moving Finger Writes and Having Writ...** *International Review of Research in Open and Distributed Learning*, 2007. Vol. 8(2).
- 4.Crompton, H. **A Historical Overview of Mobile Learning: Toward Learner-Centered Education.** In: *Handbook of Mobile Learning.* New York: Routledge, 2013.
- 5.Kukulska-Hulme, A., Shield, L. **An Overview of Mobile Assisted Language Learning: From Content Delivery to Supported Collaboration and Interaction.** *ReCALL*, 2008. Vol. 20(3).
- 6.Godwin-Jones, R. **Emerging Technologies: Mobile Apps for Language Learning.** *Language Learning & Technology*, 2011. Vol. 15(2).
- 7.Stockwell, G. **Using Mobile Phones for Vocabulary Activities: Examining the Effect of the Platform.** *Language Learning & Technology*, 2010. Vol. 14(2).
- 8.Burston, J. **MALL: The Pedagogical Challenges.** *Computer Assisted Language Learning*, 2015. Vol. 28(4).
- 9.Miangah, T. M., Nezarat, A. **Mobile-Assisted Language Learning.** *International Journal of Distributed and Parallel Systems*, 2012. Vol. 3(1).
- 10.UNESCO. **Policy Guidelines for Mobile Learning.** Paris: UNESCO, 2013.